

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 35522/04)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

27 Σεπτεμβρίου 2007

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Βασίλειος Σταυρόπουλος κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΙΔΗ, πρόεδρο,

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία Ν. ΒΑΛΙĆ,

Κυρία Ε. STEINER,

Κύριο Κ. ΗΑΛΙΥΕΥ,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, δικαστές,

και τον κύριο S. NIELSEN, γραμματέα τμήματος.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 6 Σεπτεμβρίου 2007,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 35522/04) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ένας υπήκοος της οποίας, ο κύριος Βασίλειος Σταυρόπουλος («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 5 Οκτωβρίου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον κύριο Β. Βενιζέλο, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Σ. Σπυρόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων παραπονείται ότι τα διοικητικά δικαστήρια τα οποία κλήθηκαν να αποφανθούν επί της ανάκλησης της χορήγησης μίας εργατικής κατοικίας παραγνώρισαν την προηγούμενη αθώωσή του από τα ποινικά δικαστήρια. Επικαλείται ως προς τούτο τα άρθρα 6 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

4. Στις 7 Απριλίου 2006, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο τις διατάξεις του άρθρου 29 § 3, αποφάσισε να εξετάσει ταυτόχρονα το παραδεκτό και το βάσιμο της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1944 και κατοικεί στο Άργος.

6. Σε μία ημερομηνία που δεν προσδιορίζεται, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση στον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας προκειμένου να του δοθεί η χρήση μίας κατοικίας που είχε κατασκευάσει ο εν λόγω οργανισμός. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ένας ενδιαφερόμενος μπορεί να επωφεληθεί μία τέτοιας κατοικίας υπό την προϋπόθεση ότι δεν κατέχει άλλα περιουσιακά στοιχεία που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως στέγη. Σύμφωνα με την εν λόγω νομοθεσία, ο προσφεύγων

επισύναψε στην αίτησή του έγγραφα τα οποία περιέγραφαν την ακίνητη περιουσία του και δικαιολογούσαν τη χορήγηση κατοικίας.

7. Τον Φεβρουάριο του 1984, ο προσφεύγων εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην εν λόγω ιδιοκτησία αφού αναγνωρίστηκε δικαιούχος της χρήσης της με κλήρωση.

8. Στις 20 Φεβρουαρίου 1986, μετά από καταγγελία τρίτου, ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας διέταξε νέο έλεγχο της ακίνητης περιουσίας του προσφεύγοντος. Το όργανο στο οποίο ανατέθηκε ο έλεγχος διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων ήταν κύριος ενός οικοδομήματος χτισμένου στην ίδια περιοχή.

9. Με την απόφαση αριθ. 17/1986, το διοικητικό συμβούλιο του Οργανισμού ανακάλεσε την πράξη χορήγησης της εν λόγω κατοικίας για τον λόγο ότι ο προσφεύγων διέθετε άλλη ακίνητη περιουσία στην οποία μπορούσε να στεγαστεί και γιατί, σε κάθε περίπτωση, η ψευδής δήλωση επέφερε, αφ'εαυτής, τον αποκλεισμό του από τα ευεργετήματα που χορηγεί ο Οργανισμός. Επιπλέον, το αρμόδιο όργανο αποφάσισε να οδηγήσει τον προσφεύγοντα ενώπιον της δικαιοσύνης για τον λόγο ότι ο τελευταίος «εκ προθέσεως εξαπάτησε το όργανα του Οργανισμού» όσον αφορά την ακίνητη περιουσία του. Στις 9 Ιουνίου 1987, η απόφαση αυτή επικυρώθηκε με την απόφαση αριθ. 25/1987 του διοικητικού συμβουλίου.

1. Διαδικασία ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων

10. Κατόπιν της απόφασης αριθ. 25/1987 του διοικητικού συμβουλίου, σε βάρος του προσφεύγοντος ασκήθηκε ποινική δίωξη για απάτη και ψευδή δήλωση. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο, ο προσφεύγων κατηγορείτο, μεταξύ άλλων «ότι είχε κάνει σκοπίμως ψευδή δήλωση σχετικά με την ακίνητη περιουσία του».

11. Αφού καταδικάστηκε σε πρώτο βαθμό με την απόφαση αριθ. 293/1991 του Πλημμελειοδικείου Ναυπλίου, ο προσφεύγων άσκησε έφεση. Με την απόφαση αριθ. 1008/1991, το Εφετείο Ναυπλίου τον αθώωσε από όλες τις κατηγορίες, στις 18 Ιουνίου 1991. Το διατακτικό της απόφασης είχε ως εξής:

« [το δικαστήριο] κηρύσσει τον κατηγορούμενο αθώο: α) (...) ότι σκοπίμως εξέθεσε ψευδώς ενώπιον του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας ότι δεν διέθετε, ούτε εκείνος ούτε τα μέλη της οικογένειάς του, ακίνητη περιουσία που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως στέγη (...) και «ότι σκοπίμως κατέθεσε ψευδή δήλωση όπου ανέφερε ότι ούτε εκείνος ούτε τα μέλη της

οικογένειάς του δεν ήταν κύριοι κάποιας κατοικίας ή άλλης ακίνητης περιουσίας (...)).».

Πράγματι, το εφετείο έκρινε ότι, *in dubio pro reo*, η ενοχή του κατηγορουμένου δεν είχε αποδειχθεί. Το αιτιολογικό της απόφασης είχε ως εξής:

«Από τις καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας και υπεράσπισης που εξετάστηκαν ενώπιον του δικαστηρίου, τα πρακτικά της διαδικασίας σε πρώτο βαθμό καθώς και από τα έγγραφα που αναγνώστηκαν και τα οποία παρατίθενται στα πρακτικά, από την ανάκριση του κατηγορούμενου καθώς και από όλη τη διαδικασία των αποδείξεων, προκύπτει ότι υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου για απάτη και ψευδή δήλωση.»

12. Καθώς ο εισαγγελέας εφετών δεν άσκησε αίτηση αναίρεσης, η απόφαση αριθ. 1008/1991 κατέστη αμετάκλητη.

2. Διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων

13. Εν τω μεταξύ, στις 2 Σεπτεμβρίου 1987, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αίτηση ακύρωσης της απόφασης αριθ. 25/1987 του διοικητικού συμβουλίου του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας η οποία ανακαλούσε την πράξη χορήγησης κατοικίας. Στις 30 Μαρτίου 1990, το πρωτοδικείο επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση και απέρριψε την αίτηση ακύρωσης κρίνοντας ότι ο προσφεύγων είχε παραλείψει να συμπεριλάβει στη δήλωση περιουσιακών στοιχείων του το οικοδόμημα του οποίου ήταν κύριος και ότι δεν είχε αποδείξει ότι η εν λόγω παράλειψη δεν ήταν σκόπιμη (απόφαση αριθ. 4424/1990).

14. Στις 2 Σεπτεμβρίου 1990, ο προσφεύγων άσκησε έφεση. Κατόπιν της αθώωσής του (απόφαση αριθ. 1008/1991), ο προσφεύγων κατέθεσε στο Διοικητικό Εφετείο συμπληρωματικό υπόμνημα καλώντας το να λάβει υπόψη την εν λόγω απόφαση. Ειδικότερα, υποστήριξε ότι η αθώωσή του στην ποινική δίκη αποτελούσε την απόδειξη ότι η παράλειψή του δεν ήταν σκόπιμη. Στις 14 Απριλίου 1993, το Διοικητικό Εφετείο επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση. Σε ό,τι αφορά το αίτημα του προσφεύγοντος να ληφθεί υπόψη η απόφαση αριθ. 1008/1991, το εφετείο το απέρριψε για τον λόγο ότι δεν δεσμευόταν από τη λύση που υιοθέτησαν τα ποινικά δικαστήρια (απόφαση αριθ. 397/1993).

15. Στις 19 Αυγούστου 1993, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι το Διοικητικό Εφετείο αποφάνθηκε επί της

ενοχής του παραγνωρίζοντας την απόφαση αριθ. 1008/1991 και χωρίς να προβάλλει πειστικούς λόγους. Στις 22 Απριλίου 1999, το Συμβούλιο της Επικρατείας αναίρεσε την προσβληθείσα απόφαση για τον λόγο ότι ακόμα κι αν το Διοικητικό Εφετείο δε δεσμευόταν από την απόφαση του ποινικού δικαστηρίου, όφειλε ωστόσο να την λάβει υπόψη. Έτσι, το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου προκειμένου να αποφανθεί εκ νέου επί της υπόθεσης (απόφαση αριθ. 1439/1999).

16. Στις 16 Φεβρουαρίου 2000, το Διοικητικό Εφετείο απέρριψε εκ νέου την έφεση του προσφεύγοντος και επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (απόφαση αριθ. 611/2000). Ειδικότερα, το Διοικητικό Εφετείο παρατήρησε ότι ο προσφεύγων είχε παραλείψει να δηλώσει όλα τα περιουσιακά στοιχεία του και δεν είχε αποδείξει ότι η παράλειψή του δεν οφειλόταν σε σκόπιμη πρόθεση. Ως εκ τούτου, η εν λόγω ηθελημένη παράλειψη επέσυρε, αφ'εαυτής, τον αποκλεισμό του από τη χορήγηση κατοικίας κατασκευασμένης από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας. Αν και ο προσφεύγων επικαλείτο την αθώωσή του από τις κατηγορίες της απάτης και της ψευδής δήλωσης, το Διοικητικό Εφετείο έκρινε ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν είχαν καταλήξει στην ανυπαρξία των αδικημάτων για τα οποία κατηγορείτο ο προσφεύγων λόγω έλλειψης δόλου, αλλά τον είχαν αθώώσει λόγω αμφιβολιών ως προς την ενοχή του.

17. Στις 16 Μαΐου 2000, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης. Μεταξύ άλλων, υποστήριξε ότι ήταν απαράδεκτο, σε ένα κράτος δικαίου, να κρίνουν οι διοικητικές αρχές ότι είχε αποκρύψει τα περιουσιακά του στοιχεία, τη στιγμή που τα ποινικά δικαστήρια τον είχαν αθώώσει για τα ίδια αδικήματα. Ειδικότερα, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι:

«(...) στο τυποποιημένο τμήμα της, η απόφαση αριθ. 1008/1991 του εφετείου αναφέρει ότι «υπήρχαν αμφιβολίες», αλλά όλες οι αποφάσεις που εκδίδουν τα ποινικά δικαστήρια της χώρας μας συντάσσονται κατ'αυτόν τον τρόπο. Εν τούτοις, ως προς την ουσία, η εν λόγω απόφαση με κηρύσσει, με σαφή και κατηγορηματικό τρόπο, «αθώο». Στο ελληνικό ουσιαστικό και διαδικαστικό δίκαιο, ο όρος αθώος σημαίνει ότι ο κατηγορούμενος δεν διέπραξε τα αδικήματα για τα οποία κατηγορείτο. Συνεπώς, εκείνος που αγνοεί ή αμφισβητεί μία οριστική απόφαση που έχει εκδώσει ποινικό δικαστήριο, διαπράττει σφάλμα. (...).»

18. Στις 18 Μαΐου 2004, με την απόφαση αριθ. 1300/2004, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση για τους ίδιους λόγους που προέβαλε το Διοικητικό Εφετείο. Ειδικότερα, το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο έκρινε ότι ο προσφεύγων:

«(...) είχε αθωωθεί για τον λόγο ότι υπήρχαν αμφιβολίες ως προς την ενοχή του και όχι επειδή διαπιστώθηκε μη συνδρομή των στοιχείων που συγκροτούν τα εν λόγω αδικήματα ή λόγω έλλειψης δόλου».

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

19. Το άρθρο 58 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 341/1978 που διέπει τη διαδικασία που σχετίζεται με ορισμένες διοικητικές διαφορές και έχει εφαρμογή στην παρούσα περίπτωση, προβλέπει:

«Περί του δεδικασμένου εξ αποφάσεων άλλων δικαστηρίων έχει εφαρμογήν το άρθρον 120 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας (...)».

20. Η παράγραφος 3 του κώδικα φορολογικής δικονομίας προβλέπει:

«3. Δεδικασμένο αποτελούν και οι αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων, ως προς την ενοχή και τις ποινές που επιβλήθηκαν.»

21. Σύμφωνα με μία ευρέως καθιερωμένη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, όταν αποφαίνονται επί διοικητικών κυρώσεων, τα διοικητικά δικαστήρια δεν δεσμεύονται από την προηγούμενη αθώωση του ενδιαφερομένου από τα ποινικά δικαστήρια. Εν τούτοις, υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη την απόφαση που έχει εκδώσει το ποινικό δικαστήριο στην διαμόρφωση της απόφασής τους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, Συμβούλιο της Επικρατείας, αποφάσεις αριθ. 1176/1989, 5962/1996, 3915/1999, 446/2003, 3587/2004).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 2 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

22. Ο προσφεύγων παραπονείται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 της Σύμβασης, ότι ο τρόπος με τον οποίο τα διοικητικά δικαστήρια ερμήνευσαν την απόφαση αριθ. 1008/1991 του ποινικού δικαστηρίου του Ναυπλίου δημιούργησε αμφιβολίες ως προς την προγενέστερη αθώωσή του για τα αδικήματα της απάτης και της ψευδούς δήλωσης. Το εφαρμοστέο τμήμα της διάταξης που επικαλείται ο προσφεύγων έχει ως εξής:

Άρθρο 6 § 2

«Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικημάτι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του.»

A. Επί του παραδεκτού

1. *Επί της ένστασης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων*

23. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει καταρχήν ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα καθώς δεν επικαλέστηκε ρητώς και ουσιαστικώς ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων την παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητάς του, το οποίο εγγυάται το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης.

24. Ο προσφεύγων αντικρούει τις προβαλλόμενες από την Κυβέρνηση θέσεις.

25. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο κανόνας της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων πρέπει να εφαρμόζεται με μία σχετική ευελιξία και χωρίς υπερβολική τυπολατρεία (βλέπε, μεταξύ πολλών, τις αποφάσεις *Cardot κατά Γαλλίας* της 19 Μαρτίου 1991, série A no 200, σελ.18, § 34, και *Castells κατά Ισπανίας* της 23 Απριλίου 1992, série A no 232, σελ.19, § 27). Ωστόσο, εν προκειμένω, ο ενδιαφερόμενος δεν παρέλειψε να υπογραμμίσει ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ότι το Διοικητικό Εφετείο αποφάνθηκε επί της ενοχής του παραγνωρίζοντας την αθώωσή του από το ποινικό δικαστήριο και ότι τούτο ήταν απαράδεκτο σε ένα κράτος δικαίου. Αν και δεν αναφέρθηκε ρητά στο τεκμήριο της αθωότητας, χρησιμοποίησε ωστόσο επιχειρήματα που ισοδυναμούσαν, κατ'ουσίαν, με καταγγελία παραβίασης του δικαιώματος που εγγυάται το άρθρο 6 § 2. Κατ'αυτόν τον τρόπο, έδωσε στο Συμβούλιο της Επικρατείας την ευκαιρία να αποτρέψει ή επανορθώσει την επικαλούμενη παραβίαση. Πρέπει επομένως να απορριφθεί η ένσταση αυτή.

2. Επί της ένστασης περί μη εφαρμογής του άρθρου 6 § 2

26. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί την εφαρμογή του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης. Υπογραμμίζει καταρχήν ότι η διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων δεν αφορούσε μία «κατηγορία ποινικής φύσεως» και ότι ο προσφεύγων δεν είχε την ιδιότητα του «κατηγορουμένου» με την έννοια του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης. Πράγματι, η ανάκληση της χορήγησης εργατικής κατοικίας ήταν μία διοικητική πράξη, η οποία υπάγεται στους κανόνες του διοικητικού δικαίου, και δεν συνιστούσε ποινική κύρωση. Ως εκ τούτου, η απόφαση των διοικητικών αρχών δεν στόχευε στην τιμωρία του προσφεύγοντος αλλά στην ανάκληση της πράξης χορήγησης επειδή δεν πληρούσε τις απαιτούμενες από την εφαρμοστέα νομοθεσία προϋποθέσεις. Επιπλέον, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι η διοικητική διαδικασία δεν συνιστούσε πρόκριμμα ή υποχρεωτικό συμπλήρωμα της ποινικής διαδικασίας, διότι αποτελούσε μια διαφορετική διαδικασία, η οποία είχε εισαχθεί ενώπιον διαφορετικών δικαστηρίων. Επιπλέον, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, τα διοικητικά δικαστήρια ουδόλως δεσμεύονταν από το συμπέρασμα που υιοθέτησε το ποινικό δικαστήριο. Υπό το φως των όσων προηγήθηκαν, η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι το άρθρο 6 § 2 δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση.

27. Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις που προβάλλει η Κυβέρνηση. Υποστηρίζει ότι η διοικητική διαδικασία δεν ήταν ανεξάρτητη από την ποινική δίωξη, αλλά αποτελούσε άμεση συνέπειά της.

28. Το Δικαστήριο υποστηρίζει εκ νέου ότι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 2 δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις που ο προσφεύγων έχει την ιδιότητα του κατηγορουμένου μέσα στα πλαίσια μίας ποινικής διαδικασίας δυνάμενης να θίξει το τεκμήριο αθωότητάς του. Πράγματι, το Δικαστήριο απαιτεί η απόφαση που εκδίδεται στο τέλος μίας τέτοιας διαδικασίας να αφορά τον προσφεύγοντα (βλέπε, *mutatis mutandis*, Διαμαντίδης κατά Ελλάδας (αριθ.2), αριθ. 71563/01, §§ 34-35, 19 Μαΐου 2005).

29. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης εκτείνεται στις δικαστικές διαδικασίες που έπονται της οριστικής αθώωσης του κατηγορουμένου (βλέπε, μεταξύ πολλών, τις αποφάσεις *Rushiti κατά Αυστρίας*, αριθ. 28389/95, 21 Μαρτίου 2000 και *Lamanna κατά Αυστρίας*, αριθ. 28923/95, 10 Ιουλίου 2001). Πράγματι, μεταγενέστερες δικαστικές αποφάσεις ή δηλώσεις απορρέουσες από δημόσιες αρχές μπορεί να εγείρουν πρόβλημα υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 2 εάν ισοδυναμούν με διαπίστωση ενοχής που παραγνωρίζει, σκοπίμως, την

προηγούμενη αθώωση του κατηγορουμένου (βλέπε, *Leutscher κατά Ολλανδίας*, απόφαση της 26 Μαρτίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-II, σελ.436, § 29 και *Del Latte κατά Ολλανδίας*, αριθ. 44760/98, § 30, 9 Νοεμβρίου 2004).

30. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θα ερευνήσει αν η διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, η οποία δεν οδήγησε σε μία «κατηγορία ποινικής φύσεως» σε βάρος του προσφεύγοντος, δεσμευόταν από την ποινική διαδικασία κατά τρόπο που να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 2.

31. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι τόσο η διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων όσο και εκείνη ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων αφορούσαν τα ίδια περιστατικά και την ίδια συμπεριφορά, ήτοι την παράλειψη του προσφεύγοντος να δηλώσει ορθά την ακίνητη περιουσία του. Το κεντρικό στοιχείο στην εξέταση της υπόθεσης από τα διοικητικά δικαστήρια, ήτοι ο σκόπιμος ή μη χαρακτήρας της παράλειψης, αποτελούσε μέρος των συστατικών στοιχείων των αδικημάτων για τα οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του προσφεύγοντος. Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ακόμα κι αν τα διοικητικά δικαστήρια δεν ήταν υποχρεωμένα να ακολουθήσουν τα συμπεράσματα που υιοθέτησαν τα ποινικά δικαστήρια, όφειλαν εν τούτοις να τα λάβουν υπόψη στην διαμόρφωση της απόφασής τους (βλέπε πιο πάνω, παράγραφοι 19-21). Για τον λόγο αυτό το Συμβούλιο της Επικρατείας αναίρεσε εν προκειμένω την απόφαση αριθ. 397/1993 του Διοικητικού Εφετείου και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου προκειμένου να λάβει υπόψη τη λύση που υιοθέτησε το Εφετείο Ναυπλίου. Στα μάτια του Δικαστηρίου, τούτο αποδεικνύει ότι το εθνικό δίκαιο αναγνωρίζει ότι υφίστατο δεσμός μεταξύ των διοικητικών και των ποινικών διαδικασιών.

32. Εν όψει των όσων προηγούνται, το Δικαστήριο κρίνει ότι η διαδικασία σχετικά με την ανάκληση της χορήγησης εργατικής κατοικίας συνδεόταν με την ποινική διαδικασία κατά τρόπο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6 § 2.

B. Επί της ουσίας

33. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι κρίνοντας ότι ο προσφεύγων δεν είχε αποδείξει ότι η παράλειψή του δεν ήταν σκόπιμη, τα διοικητικά δικαστήρια δεν παραγνώρισαν την αθώωση του τελευταίου από τα ποινικά δικαστήρια και δεν αποφάνθηκαν επί της ενοχής του.

34. Ο προσφεύγων αντικρούει τις θέσεις αυτές. Ισχυρίζεται ότι, ακόμα κι αν αθωώθηκε λόγω αμφιβολιών, κηρύχθηκε ωστόσο αθώος για τα αδικήματα για τα οποία κατηγορείτο.

35. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το τεκμήριο αθωότητας, το οποίο καθιερώνει η παράγραφος 2 του άρθρου 6, αποτελεί ένα από τα στοιχεία της δίκαιης ποινικής δίκης που απαιτεί η παράγραφος 1 της ίδιας διάταξης. Κατ'αρχήν, η εγγύηση αυτή παραγνωρίζεται εάν μία δικαστική απόφαση η οποία αφορά έναν κατηγορούμενο δίδει την αίσθηση ότι είναι ένοχος, ενώ η ενοχή του δεν έχει προηγουμένως νόμιμα αποδειχθεί (μεταξύ άλλων, *Lavents κατά Λετονίας*, αριθ. 58442/00, §§ 125-126, 28 Νοεμβρίου 2002). Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω (βλέπε παράγραφο 25) η εγγύηση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης εκτείνεται στις δικαστικές διαδικασίες που έπονται της οριστικής αθώωσης του κατηγορουμένου.

36. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων, ο οποίος κατηγορήθηκε ότι σκοπίμως συνέταξε ψευδή δήλωση ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του, αθωώθηκε οριστικά με την απόφαση αριθ. 1008/1991 του Εφετείου Ναυπλίου. Στη συνέχεια, μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας που αφορούσε τη νομιμότητα της ανάκλησης της χορήγησης εργατικής κατοικίας, τόσο το Διοικητικό Εφετείο όσο και το Συμβούλιο της Επικρατείας, τα οποία κλήθηκαν να αποφανθούν επί του σκόπιμου χαρακτήρα της παράλειψης του προσφεύγοντος, έκριναν ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν είχαν καταλήξει στην μη ύπαρξη των αδικημάτων για τα οποία κατηγορείτο ο προσφεύγων λόγω έλλειψης δόλου αλλά είχαν αθώσει τον προσφεύγοντα λόγω αμφιβολιών ως προς την ενοχή του.

37. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι δεν καλείται να εξετάσει σε τι βαθμό δεσμεύονταν τα διοικητικά δικαστήρια από την απόφαση αριθ. 1008/1991 του εφετείου, καθώς αποστολή του δεν είναι να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Οι εθνικές αρχές, και ειδικότερα τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια, είναι καταρχήν αρμόδιες να ερμηνεύσουν την εθνική νομοθεσία (βλέπε, *mutatis mutandis*, τις αποφάσεις *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας* της 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2955, § 31 και *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας* της 19 Φεβρουαρίου 1998, *Recueil* 1998-I, σελ. 290, § 33). Το ερώτημα που τίθεται στην προκειμένη περίπτωση είναι αν τα διοικητικά δικαστήρια ήγειραν, με τον τρόπο που ενήργησαν, με τους λόγους των αποφάσεών τους ή με τη γλώσσα που χρησιμοποίησαν στο συλλογισμό τους, υποψίες ως προς την αθωότητα του προσφεύγοντος και έθιξαν κατ'αυτόν τον τρόπο την αρχή του τεκμηρίου της

αθωότητας, όπως την εγγυάται το άρθρο 6 § 2 της Σύμβασης (*Puig Panella κατά Ισπανίας*, αριθ. 1483/02, § 54, 25 Απριλίου 2006).

38. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είχε ήδη την ευκαιρία να υπογραμμίσει ότι η διατύπωση υποψιών επί της αθωότητας ενός κατηγορουμένου δεν είναι αποδεκτή αφού η αθώωση γίνει οριστική (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, *Sekanina κατά Αυστρίας*, απόφαση της 25 Αυγούστου 1993, série A αριθ. 266 A, σελ. 15-16, § 30). Σύμφωνα με τη νομολογία, όταν η αθώωση γίνει οριστική –ακόμα κι αν πρόκειται για αθώωση λόγω αμφιβολιών σύμφωνα με το άρθρο 6 § 2- η διατύπωση αμφιβολιών ενοχής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που έλκονται από τους λόγους της αθώωσης, δεν είναι συμβατή με το τεκμήριο της αθωότητας (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Rushiti κατά Αυστρίας*, § 31).

39. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι δυνάμει της αρχής «*in dubio pro reo*», η οποία αποτελεί μία ιδιαίτερη έκφραση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας, καμία ποιοτική διαφορά δεν πρέπει να υφίσταται μεταξύ μίας αθώωσης λόγω έλλειψης αποδείξεων και μίας αθώωσης που απορρέει από τη διαπίστωση της αδιαμφισβήτητης αθωότητας του προσώπου. Πράγματι, οι αθωωτικές αποφάσεις δεν διαφοροποιούνται σύμφωνα με τους λόγους που επιλέγει κάθε φορά ο δικαστής επί ποινικών υποθέσεων. Απεναντίας, μέσα στα πλαίσια του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης, το διατακτικό μίας αθωωτικής απόφασης πρέπει να τηρείται από κάθε άλλη αρχή η οποία αποφαινεται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο επί της ποινικής ευθύνης του ενδιαφερομένου.

40. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα διοικητικά δικαστήρια επέμειναν, ρητώς και χωρίς καμία επιφύλαξη, στο γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε αθωωθεί λόγω αμφιβολιών για να αιτιολογήσουν το συμπέρασμά τους ότι η παράλειψή του ήταν σκόπιμη. Έτσι, τόσο το Συμβούλιο της Επικρατείας όσο και το Διοικητικό Εφετείο χρησιμοποίησαν όρους που υπερέβαιναν τα διοικητικά πλαίσια της διαφοράς και δεν άφηναν καμία αμφιβολία ως προς την εικαζόμενη πρόθεση του προσφεύγοντα να μη συμπεριλάβει στη δήλωσή του όλη την ακίνητη περιουσία που διέθετε (βλέπε επίσης, *Υ κατά Νορβηγίας*, αριθ. 56568/00, § 46, CEDH 2003-II). Ενόψει των όσων προηγούνται, η αιτιολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Διοικητικού Εφετείου αποδεικνύεται ασύμβατη προς την τήρηση του τεκμηρίου αθωότητας.

41. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1

42. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η ανάκληση της πράξης χορήγησης κατοικίας από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας και η επικύρωσή της από τα διοικητικά δικαστήρια προσβάλλουν το δικαίωμά του για σεβασμό της περιουσίας του, όπως προβλέπεται από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 το οποίο έχει ως εξής:

«Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον ή να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

Επί του παραδεκτού

43. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να κηρύξει την αιτίαση αυτή απαράδεκτη. Υποστηρίζει καταρχήν ότι ο προσφεύγων δεν εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα αφού δεν προέβαλε την αιτίαση αυτή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Ως προς την ουσία, ισχυρίζεται ότι ο προσφεύγων δεν είχε «περιουσία» με την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1.

44. Το Δικαστήριο δε θεωρεί ότι καλείται να αποφανθεί επί των ενστάσεων περί απαραδέκτου που προβάλλει η Κυβέρνηση, καθώς η αιτίαση αυτή μπορεί να απορριφθεί για τους ακόλουθους λόγους.

45. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1 δεν εγγυάται ένα δικαίωμα απόκτησης περιουσίας και ότι ένας προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλεστεί παραβίαση της διάταξης αυτής, παρά μόνο στο μέτρο που οι αποφάσεις τις οποίες αμφισβητεί αναφέρονται στην «περιουσία» του με την έννοια της διάταξης αυτής. Η έννοια της «περιουσίας» που περιέχεται στην εν λόγω διάταξη μπορεί να καλύψει τόσο την «υφιστάμενη περιουσία» (*Van der Musselle κατά Βελγίου*, απόφαση της 23 Νοεμβρίου 1983, série A αριθ. 70, σελ. 23, § 48) όσο και τις

αξιώσεις, δυνάμει των οποίων ο προσφεύγων μπορεί να υποστηρίξει ότι έχει τουλάχιστον «νόμιμη προσδοκία» να αποκτήσει την πραγματική απόλαυση ενός δικαιώματος ιδιοκτησίας (βλέπε, *Pine Valley Developments Ltd και λοιποί κατά Ιρλανδίας* της 29 Νοεμβρίου 1991, série A αριθ. 222, σελ. 23, § 51, και *Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου* της 20 Νοεμβρίου 1995, série A αριθ. 332, σελ. 21, § 31). Αντιθέτως, μία υπό αίρεση αξίωση, η οποία ματαιώνεται λόγω της μη πλήρωσης της αίρεσης, δεν μπορεί να θεωρηθεί «περιουσία» με την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 (*Malhous κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.) [GC], αριθ. 33071/96, CEDH 2000-XII).

46. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει καταρχήν ότι αν και το εθνικό δίκαιο δίδει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να τους παρασχεθεί η χρήση μίας κατοικίας κτισμένης από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας, ωστόσο το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο. Πράγματι, η χορήγηση μίας τέτοιας κατοικίας υπόκειται σε ορισμένο αριθμό προϋποθέσεων, συμπεριλαμβανομένης της προϋπόθεσης μη κατοχής άλλης ακίνητης περιουσίας που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως στέγη. Στην προκειμένη υπόθεση, αν και οι αρχές είχαν αρχικά αναγνωρίσει στον προσφεύγοντα το δικαίωμα να επωφεληθεί από μία κατοικία, ωστόσο κατόπιν νέου ελέγχου της ακίνητης περιουσίας του, τόσο οι αρχές όσο και τα επιληφθέντα δικαστήρια κατέληξαν ότι οι απαιτούμενες από το εθνικό δίκαιο προϋποθέσεις δεν πληρούνταν στην προκειμένη περίπτωση.

47. Δεδομένου ότι καταρχήν αρμόδια για να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν το εθνικό δίκαιο είναι τα εθνικά δικαστήρια (βλέπε προς την κατεύθυνση αυτή, *Gracia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], αριθ. 30544/96, § 28, CEDH 1999-I, *Kordecký κατά Σλοβακίας* [GC], αριθ. 44912/98, § 56, CEDH 2004-IX), τίποτα δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο να απομακρυνθεί από το συμπέρασμα των εθνικών δικαστηρίων ότι η επίδικη ανάκληση ήταν νόμιμη.

48. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν είχε «περιουσία» με την έννοια της πρώτης φράσης του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1. Συνεπώς, οι εγγυήσεις της διάταξης αυτής δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω.

49. Έπεται ότι το τμήμα αυτό της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

50. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

51. Ο προσφεύγων αξιώνει 187.052 ευρώ για υλική ζημία την οποία υποστηρίζει ότι υπέστη λόγω της ανάκλησης της πράξης χορήγησης εργατικής κατοικίας. Αξιώνει επιπλέον 30.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

52. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το προβαλλόμενο αίτημα για υλική ζημία. Ως προς την ηθική βλάβη, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και ότι μία διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Εναλλακτικά, η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.000 ευρώ.

53. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης στην οποία καταλήγει απορρέει από μία παραγνώριση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας. Υπό αυτές τις περιστάσεις, δεν διαπιστώνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και οποιασδήποτε υλικής ζημίας που μπορεί να υπέστη ο προσφεύγων. Συντρέχει επομένως λόγος να απορριφθεί αυτή η πλευρά των αξιώσεών του. Σε ό,τι αφορά την ηθική βλάβη, το Δικαστήριο παραδέχεται ότι ο προσφεύγων υπέστη ηθική βλάβη λόγω του μη σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, του επιδικάζει 10.000 ευρώ για την αιτία αυτή.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

54. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης 10.500 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Προσκομίζει ένα τιμολόγιο ποσού 10.500 ευρώ για την αμοιβή που έχει ήδη καταβάλει για την εκπροσώπησή του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

55. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το αίτημα είναι υπερβολικό. Σημειώνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντα δεν είναι αιτιολογημένες και εκτιμά ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή ποσό δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.000 ευρώ.

56. Σύμφωνα με την νομολογία του Δικαστηρίου, σε έναν προσφεύγοντα δεν μπορούν να επιστραφούν τα έξοδα και η δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε παρά μόνο στο μέτρο που αποδεικνύεται η πραγματικότητά τους, η αναγκαιότητά τους και ο εύλογος χαρακτήρας του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI). Στην προκειμένη περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στην κατοχή του και των πιο πάνω αναφερόμενων κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα το ποσό των 3.000 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

57. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. *Κηρύσσει*, ομόφωνα, την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την αρχή του τεκμηρίου της αθωότητας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται*, με έξι ψήφους έναντι μίας, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*, με έξι ψήφους έναντι μίας, ότι

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 10.000 (δέκα χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη και 3.000 (τρεις χιλιάδες) ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτεται*, ομόφωνα, το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 27 Σεπτεμβρίου 2007 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με τα άρθρα 45 § 2 της Σύμβασης και 74 § 2 του κανονισμού, η έκθεση της αποκλίνουσας άποψης του κυρίου Jebens.

Λ.Λ. (μονογραφή)

S.N. (μονογραφή)

ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ κ. ΔΙΚΑΣΤΗ JEBENS

(Μετάφραση)

Δεν μπορώ να συνταχθώ με την άποψη της πλειοψηφίας, σύμφωνα με την οποία υπήρξε εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 6 § 2.

1. Το πρώτο ζήτημα που τίθεται είναι αν το άρθρο 6 § 2 έχει εφαρμογή. Η διατύπωση της διάταξης αυτής θα μπορούσε να φαίνεται ότι περιορίζει την εφαρμογή του στις καταστάσεις στις οποίες ένα άτομο πράγματι «κατηγορείται για ένα αδίκημα». Εν τούτοις, από την νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει ότι το άρθρο 6 § 2 μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε μία μεταγενέστερη αστική διαδικασία, ακόμη και αν αυτή έχει χαρακτήρα διαφορετικό από την ποινική διαδικασία διότι εξετάζει τις αστικές συνέπειες μιας πράξης ή μιας παράλειψης.

Εν προκειμένω, ο προσφεύγων είχε απαλλαγεί και, συνεπώς, δεν ήταν πλέον «κατηγορούμενος για ένα αδίκημα». Όμως, η επακόλουθη αστική διαδικασία απαίτησε την εκτίμηση των ιδίων πραγματικών περιστατικών που ήταν τα εφαρμοστέα στην ποινική διαδικασία. Έτσι, ο δεσμός που υφίσταται μεταξύ των δύο διαδικασιών απαιτούσε να ισχύσει η προστασία του άρθρου 6 § 2 και επί αστικής υποθέσεως. Κατά συνέπεια, εκτιμώ ότι το άρθρο 6 § 2 έχει εδώ εφαρμογή.

2. Σε ό,τι αφορά την ουσία, το άρθρο 6 § 2 επιτάσσει τον σεβασμό μιας απαλλακτικής απόφασης. Εν τούτοις, αυτό δεν σημαίνει ότι ένα πολιτικό δικαστήριο, όταν εξετάζει την αστική ευθύνη, δεσμεύεται από την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών την οποία έχει κάνει ένα ποινικό δικαστήριο. Τούτο προκύπτει από τις διαφορετικές απαιτήσεις απόδειξης που εφαρμόζονται στην ποινική και στην πολιτική δίκη. Ενώ στην ποινική δίκη απαιτείται η πέρα από κάθε αμφιβολία απόδειξη προκειμένου να αποφευχθούν οι ανατιολόγητες καταδίκες, η αστική ευθύνη μπορεί να στοιχειοθετηθεί στην βάση των πιθανοτήτων. Τούτο απαιτείται για την προστασία των αστικών δικαιωμάτων, για παράδειγμα του δικαιώματος αποζημίωσης των ατόμων που ζημιώθηκαν από μία πράξη που αναγορεύθηκε αδίκημα. Αν ίσχυε το αντίθετο, οι ενδιαφερόμενοι θα βρίσκονταν σε κατάσταση πιο μειονεκτική από εκείνη των ατόμων που ζημιώθηκαν από μία πράξη, η οποία δεν

αναγορεύθηκε σε αδίκημα. Αυτό που απαιτεί το άρθρο 6 § 2 είναι το *βάσιμο μιας απαλλαγής* να μην πληγεί ή τεθεί εν αμφιβόλω από μία επακόλουθη αστική διαδικασία. Δεν εμποδίζει το να κριθεί ένα άτομο που αθωώθηκε αστικώς υπεύθυνο για τις συστατικές πράξεις του αδικήματος.

Δύο νορβηγικές υποθέσεις απεικονίζουν τα κριτήρια αυτά. Στην υπόθεση *Ringvold κατά Νορβηγίας* (αριθ. 34964/97, CEDH 2003-II), ο προσφεύγων είχε κηρυχθεί αστικώς υπεύθυνος για μία πράξη για την οποία είχε αθωωθεί, στην βάση διαφορετικών απαιτήσεων απόδειξης. Το Δικαστήριο έκρινε ότι «η επίδικη εθνική απόφαση σχετικά με το αίτημα αποζημίωσης, η οποία αναγραφόταν σε μία εφετειακή απόφαση χωριστή από εκείνη που απάλλαξε τον προσφεύγοντα, δεν υποδείκνυε ούτε ρητά ούτε ουσιαστικά ότι πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ο ενδιαφερόμενος ποινικά υπεύθυνος σε σχέση με τις κατηγορίες από τις οποίες είχε απαλλαγεί (...)». Το Δικαστήριο κατέληξε ότι «η αστική διαδικασία, η οποία [διεξήχθη] μετά την απαλλαγή αυτή, δεν ήταν ασύμβατη με την τελευταία, και [ότι] δεν [είχε] ως αποτέλεσμα την «ανατροπή» της (§ 38). Στην υπόθεση *Y κατά Νορβηγίας* (αριθ. 56568/00, CEDH 2003-II), η απόφαση της οποίας ελήφθη την ίδια ημέρα, το εφετείο είχε εν τούτοις δηλώσει ότι «θεωρ[ούσε] (...) σαφώς πιθανό [ο προσφεύγων] να [είχε] διαπράξει τα στρεφόμενα κατά της δεσποινίδας Τ. αδικήματα, για τα οποία [είχε] κατηγορηθεί ...» (§ 44). Το Δικαστήριο έκρινε ότι στην περίπτωση εκείνη το εφετείο είχε «χρησιμοποιήσει όρους που υπερέβαιναν το αστικό πλαίσιο και [είχε] με τον τρόπο αυτό θέσει εν αμφιβόλω το βάσιμο της απαλλαγής» (§ 46).

3. Σε ό,τι αφορά τον προσφεύγοντα στην παρούσα υπόθεση, αυτός αρχικά στερήθηκε, δυνάμει μιας διοικητικής απόφασης, του δικαιώματος να λάβει παροχές από έναν οργανισμό, διότι διέθετε ένα άλλο σπίτι στο οποίο μπορούσε να στεγαστεί και διότι ούτως ή άλλως η ψευδής δήλωση επέσυρε αφ'εαυτής τον αποκλεισμό του από τα ευεργετήματα που παρείχε ο εν λόγω οργανισμός (παράγραφος 9 της απόφασης). Στην συνέχεια, αυτός κατηγορήθηκε και στην συνέχεια απαλλάχθηκε για τις κατηγορίες της απάτης και της ψευδούς δηλώσεως. Το διοικητικό εφετείο απέρριψε την έφεση που είχε ασκήσει ο ενδιαφερόμενος για την ακύρωση της προηγούμενης διοικητικής απόφασης, για τον λόγο ότι ο προσφεύγων «είχε παραλείψει να δηλώσει όλα τα περιουσιακά στοιχεία του και δεν είχε αποδείξει ότι η παράλειψή του δεν οφειλόταν σε σκόπιμη πρόθεση» (παράγραφος 16 της απόφασης).

Το διοικητικό εφετείο δήλωσε ρητά ότι τα ποινικά δικαστήρια δεν αποφάνθηκαν περί της αθωότητας του ενδιαφερομένου, αλλά στην βάση αμφιβολιών ως προς την ενοχή του.

Η πλειοψηφία θεωρεί ότι οι διοικητικές αποφάσεις στηρίχθηκαν «ρητώς και χωρίς καμία επιφύλαξη» στο γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε απαλλαγεί λόγω αμφιβολιών «για να αιτιολογήσουν το συμπέρασμά τους ότι η παράλειψή του ήταν πράγματι σκόπιμη» (παράγραφος 40 της απόφασης). Για να αποσαφηνίσω τα πράγματα, οφείλω να τονίσω ότι στην πραγματικότητα δεν ήταν αυτό το συμπέρασμα του διοικητικού εφετείου, αλλά ότι αυτό έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν είχε αποδείξει ότι είχε ενεργήσει με «σκόπιμη πρόθεση» (παράγραφος 16). Εκείνο που είναι πιο σημαντικό, εν τούτοις, είναι ότι η αναφορά του διοικητικού εφετείου στις διαφορετικές απαιτήσεις απόδειξης που εφαρμόζονται στις ποινικές και στις πολιτικές δίκες, σύμφωνα με την πιο πάνω αναφερόμενη νομολογία, δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως «ανατρέπουσα» ή θέτουσα εν αμφιβόλω την απαλλαγή του προσφεύγοντος. Εξάλλου, επιθυμώ να προσθέσω τα ακόλουθα:

Κατά πρώτον, είναι γνωστό ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι απαλλαγές που κηρύσσονται στις ποινικές δίκες στηρίζονται στην ανεπάρκεια αποδείξεων ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου. Κατά δεύτερον, το ίδιο το ποινικό δικαστήριο δήλωσε ότι «[είχε] αμφιβολίες ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου για τις πράξεις της απάτης και της ψευδούς δηλώσεως» (παράγραφος 11 της απόφασης). Έτσι, αναφέροντας τις «αμφιβολίες ως προς [την] ενοχή [του προσφεύγοντος]», το διοικητικό εφετείο παρέπεμψε στους όρους που χρησιμοποίησε το ίδιο το ποινικό δικαστήριο. Κατά τρίτον, έπρεπε να αναφερθούν οι απαιτήσεις απόδειξης που εφαρμόζονται αντίστοιχα στις ποινικές και στις πολιτικές υποθέσεις προκειμένου να εξηγηθεί γιατί η εκτίμηση των ίδιων πραγματικών περιστατικών μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικά συμπεράσματα στις δύο διαφορετικές διαδικασίες, δηλαδή, με άλλα λόγια, γιατί ο ενδιαφερόμενος πρέπει να υποστεί τις αστικές συνέπειες χωρίς να τεθεί εν αμφιβόλω η αθώωσή του. Το τέταρτο και τελευταίο σημείο, εξίσου σημαντικό, εδράζεται στο γεγονός ότι το διοικητικό εφετείο δεν χρησιμοποίησε όρους που παρέπεμπαν στην ποινική ευθύνη του ούτε κατέστησε αναξιόπιστη την απαλλαγή. Αντιθέτως, αυτό διέκρινε μεταξύ ποινικής ευθύνης και αστικής ευθύνης.

Η απαλλαγή του προσφεύγοντος στην ποινική δίκη συνεπώς δεν «ανατράπηκε» ούτε τέθηκε εν αμφιβόλω από το εν λόγω διοικητικό δικαστήριο. Όθεν, εκτιμώ ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 2.